

A BAGÓ STORY

Séták egy pulival

V.

Írta LATINOVITS ZOLTÁN

Vérteskozma a legjobb bioszféra az országban. Ezt is csak ott tudtam meg a régi sváb faluban. Azt is, hogy az erdők szélén német és szovjet csapatok néztek egymással farkasszemet hónapokon keresztül 1944-ben, miközben Budapestért folyt az irtalmatlan harc.

A 49-es kilométerkőnél lefordulsz a tatai műútról, ki van téve egy behajtani tilos tábla, fittyet hánysz neki és jössz a faluig. Péter mondja, a barátom, a falu miniszterelnöke, építész-filozófus, díszlettervező — és amit akartok.

Erre azért nem számítottam. Erdő, szakadék, sziklás meredélyek, kacskaringós betonút. Az erdő közepén a Vértesben, ahol Mátyás király vadászott volt. Megyek a Trabanttal és Duce-Bagóval, egyre sötétebb lesz, mint a Barlangvasúton a Ligetben. Bagó élvezi a nagyszerű levegőt, bukósisakos helyzetben feszül neki az áramlásnak. Földrajzból kimaradt nekem valahogy a Vértes, ha jól tudom, a Bükkben folytatódik a hegyvonulat. Mindez felkandikál a tudat kapujában, mert a valóság ékalakban vezetni ellenem páncélosait. Hogyan lehet falu az erdőben, szakadékok között? Zihálok és a félelem támadói előtt egy-két redőny leszalad a tudatomban. Ez sem segít. Izzad a tenyerem. A neurózis pikái belülről döfölnék. Már félek, visszavonhatatlanul. Megadom magam, de sehol sincs senki. „Le vagyok győzve, győzelem, ha van, de nincs akinek megadjam magam...” Egy-egy útszakasz száz méter sincsen, hajtű, hajtűkanyar hátán. Imafoszlányok ügetnek a kerekek nyomában.

Végre, az utolsó pillanatban, mint valamely rossz rendezésben, két legény heverészik az út mentén, a semmiben. Kelepcét, csapdát gyanítok. De nem! Válaszolnak! Ezért el is tévedek, korábban fordulok jobbra. Vashíd, betonút, kanyargás.

Érzem, percről percre öszülök. A fehérség perceg a fejemen. Rág a fehérség, mint a szű. És egyszerre egy angolparknyi térség. Busz, kirándulók, a hegyoldalon padok, fent étterem, miegymás, turista zsi bongás. Egy kedves úr útbagazít, ez itt a Mátyás kút. Megyünk vissza Bagókával a kacskaringón. Megtaláljuk a falut. Először zsákutca-tábla, végre VÉRTESKOZMA felírás.

Sőt, Molnárék is megvannak, Bori is, Péter is, Dick is. Bori dolgozik, Péter gondolkodik. Ő gonddal dolgozik. Agyrém, sipítom, de gyönyörű. Hatalmas tisztáson fekszik a falu, az átmérő legalább 10 kilométer. Svábok, akik elmentek, azoknak háza fillérékéért eladó. Így került olcsón a faluba a magyar szellemi elit fő csoportja.

Előhalászom Bagóka három tányérját és a nagy sárga labdát, piros törülközőt. Dicknek pirospöttyös labdája van, de nincs sárga törülközője. Viszont a ház csodálatos sváb parasztház, az udvaron hatalmas szín, két borospince, dombban püspösdő kert. 35 ezer forint 25 évi részletre. És a két gyönyörűség: a hívós, tiszta kerek kút és a merengő budi. Az élet teljessége.

Lakókonyha sparherttel, tisztaszoba balra, jobbra lakószoba, a füstölőből lesz a fürdőszoba, az istállóból műterem. Tornác épül majd, és lassan kialakul az új interieur.

A falu mámoros hangulatú csendesség. A templom uralkodik a tisztáson, az iskola zárva, nincs elég nebuló, eladó az iskola. (Talán színházat csinálhatnak magunknak!) A templomba motorbiciklivel érkezik vasárnaponként a pap.

Sétálni megyünk. Mikulás íze van az indulásnak, Bagó is hegyezi magát, Dick is. Átmenyünk az úton, az egyetlen főutcán, amire felfűződnek a házak fehér ékszerláncban. Azután kis hídon a temetőbe jutunk. Gyönyörűséges, vidám temető, hatalmas tölgyfa alatt fekszenek a régi, tiszta, szorgalmas svábok. Olyan nobilis vidámság terjed szét a fa alatt, mintha Stefferl gróf, Széchenyi István vendégné meg barátait reggelire. Csupa friss vitamin az asztalon, a diófa alatt, paradicsom, hagyma, sárgarépa, szalonna, fehérrépa, alma, cseresznye,

kakaó. Tépek a floxból, mely vidáman kacsint a halottak felől az élőkre.

Vietnami gumipapucsban vágunk neki a lucernásnak, az erdő felé, az orosz állások felé, az árkokat, ágyúállásokat a helybeli svábok ásták, feltehetően német zászlót lobogtatva, hogy ne lőjenek a Volksbundra.

Ballagunk térben és a történelmi időben, lucernában. Dick és Bagó, mint Róbert Gida és Micimackó, teljes egyetértésben poroszkálnak. Lassan belékn-szívárog a tájból, a virágokból, a derűs kékségből, zöldségből a béke, harmónia. Baktatunk, és filozofálunk. Megtudom, hogy a falu első házában Balczó Bandi, Császár Monikával és lovával, azután három építész, egy statikus, egy autómérnök, egy iparművész sorban, a sváb bányászok közül, akik megbízhatók voltak, itthon maradtak és most beleilleszkednek a magyar értelmiség közé. A házaikat csiricsaré színesből ők is fehérre festik újra, és alkonyatkor eloldják ők is kutyáikat a láncról.

Az erdőszélhez érkezünk, az orosz árkokhoz. Dick keresztbe áll az úton, nem szereti az erdőt. Bagó önfeledten sumizkodik magát befelé, ahol szarvasok, őzek, vaddisznók és vadmalacok tanyáznak és szerény gombák növesztik habtestüket.

Ballagunk tovább, boldogan filozofálunk, Platon kései utódai. Tolláskodik bennünk a teljesség. Belakjuk a jövő üres szobáit és olyan jövő házakat tervezünk, melyek már a mi gondolataink szerint épülnek és mindenki számára értelmes, szocialista életet biztosítanak.

Ballagunk, csendesesen cserkésző kommunisták. Pártonkívüli bolsevikok.

Gondolataink a humor fenyőfürdőjében úszkálnak nagy, széles medencékben. Ölünk erős, barlangos méhében a jövő szene izzik.

Megyünk az orosz állások között, és köszönjük a sorsnak a szlávokat és a szláv gondolatot, mely a fasizmust hazagyötörte a barlangjába.

Már a falut kerüljük, ereszkedünk újabb lucernában a ház felé. És megismerem sorra a házakat, ki hol lakik, melyik tiszta portán.

Öt kilométer után veszem észre, hogy érszükületes lábam nem jelentkezik, a fájdalom Vérteskozmaán elkotródik.

Hazaérünk, az ebéd illatai hívogatnak. Felhúozom a vödröt, a tisztaság összegereblyézi bennem a város salakját.

Bori a tisztaszobában terít, Dick és Bagó lefetyelik a vizet. Az ebéd kisimítja ráncosodó gondolatainkat, vörösbor söpri az ízeket egy emésztő kupacba. Örömtől születik a beszélgetésünk, nagy rakott szekerek indulnak belőlünk a kommunizmus felé.

Esteledik, sötétedik és Éva ígérte, hogy Amerika után megtekinti Vérteskozmat és a magyar gondolatot. Bizonyára több haszna lesz belőle, mint a vilánszerelő kultúrából! De el fog tévedni, bár, tapasztalatom szerint, ő, aki egy elvont, sokszor szürreális létben él a színpadon, meglepő könnyedséggel száll a realizmus ösvényein. Ritka madár.

Elejbe megyünk. Találkozunk, Bagó átszáll anyjához.

Este sétálunk és köszöntgetünk.

Dr. Tóth Lászlóhoz megyünk, aki a Tudományos Akadémia megbízásából megmenti a Balatont, Széchenyi isteni tavát. Dr. Felföldi Lászlóval dolgozik, akinek az a hobbyja, hogy nem lesz a Tudományos Akadémia tagja. Azért segít. Hát persze.

Dr. Tóth és felesége fogadnak, az utcán találkozunk. Jelen vannak Finta, aki az Intercontinental tervezésével ajándékozta meg a székesfővárost, felesége, a drága Földi Teri Varga Jóskával, akinek folyvást fáj a gyomra és kevés ezáltal a humora. Mennyi ember, és hogy összeférünk! Rossz közösségben mindannyian összeférhetetlenek vagyunk.

Megyünk befelé Tóth gyönyörű házába, megcsodáljuk az új borospincét, ahová majd a Balaton lankáiról kerül ide hordókba a bor Badacsonyból, Szigligetről, Révfülöpről, Akaliból, Dörgicséről, Füredről és Arácsról. Meghökkenünk az összegyűjtött kályhacsempék előtt, amiket összezáras elöl, malac elöl, csirke elöl szedettl össze a barna Somogyból és a szőke Zalából.

Értékes nagyestének ígérkezik az este, és a kíváncsiság lepkéi szárnyalva kerengenek szívünk és agyunk alagútjában, a lámpa fénye felé. A biológia felé, a XX. század nagy felfedezése felé. A biológia a hit tudománya, mint felfedeztem. Amit a költők megsejtenek a Semmiből, a Mindenből, azt a biológus a földi mindenből, a természetből logikailag bizonyítja, magyarázza.

Helyet foglalunk a csodálatos szobában, amely már arányaival is az arany-

metszés arányait, az ember isteni arányait sugallja. A berendezés, az otthonosság és a tisztaság a társ munkáját és ízlését dicsérik. És a társ anatómus! Megjönnek Varga Jóskaék is. És itt mindenkinek társa van! Felesége, szerelme: társa. Ez minden együtt és hozzá szövetség, a legkisebb sejt, a legkisebb kommuna, a legkisebb kommunista mag. A társas viszonyból, ebből az életszövetségből születik, épül, magasodik a szocialista, a kommunista társadalom. És Bago a szoba közepén egy vaddisznóbőrön, és erre az estére Krisztus leveszi vállunkról a keresztet.

Ülünk a földön, diványon, fotelekben, és hallgatjuk dr. Tóthot, a Balaton orvosát.

Mi is a baj a Balatonnal? A nagy fenyvesi halpusztulás volt az utolsó méregpohár, amelyet a Tudományos Akadémia és mindannyian kiittunk.

És dr. Tóth, a biológus, a szakember, elkezdí a mesét, és mi örülünk, mi európaiak Sumirországból, Lebédiából, Bácskából, Erdélyből, Szlovákiából, Ukrajnából, Bajorországból és Olaszországból, vándorló zsidók véréből és a Monarchiából; mi, a Tekenő gyurma-népe örülünk, hogy most az európaiak fajtisztái között mi vagyunk a hívő fehér kommuna. Akarva, nem akarva, szocialista kutató beszél a baj gyökeréről. A baj pedig a következő: a tocsogók megszűntetése, a Kis-Balaton kiiktatása a szűrőrendszerből, a partvédelem betonsávjai. A megoldás: minél több oxigénhez juttatni újra a vizet, a növényzetet, nádasokat, és a „csúcs-ragadozót”, a halat! „A hullám-moraj altatója a homokpart” — Cholnoky.

A rothadás fogyasztja a legtöbb oxigént. Az élethez pedig oxigén kell, a folytonos megújuláshoz még több oxigén. „A rothadás fogyasztja a legtöbb oxigént.”

Izgatottan várjuk, mi a megoldás. Nagyon egyszerű. A partvédelmekre felhúzni kotrókkal a homokot. Visszaállítani a homokpartot, a *plage*-t a somogyi oldalon. Egy kilométer partvédelem 7 millió forint. Egy kilométer homokpart rekonstrukciója egy millió. A part hossza 70 kilométer. Hetven millió forint. A színház Magyarországon 400 millió egy évben. Hatszoros homokpartot lehet ebből a somogyi parton létesíteni. És megszűnik a vízben az oxigénhiány!

Mondanom sem kell, hogy most, mikor a kormány jelentést kért a vizsgálat eredményéről (mely vizsgálat többszázezer dolláros műszerekkel folyt, először Európában), a Tudományos Akadémia a jelentéstévkéből két embert, két vezető tudóst hagyott ki: dr. Tóthot és dr. Felföldit.

De Mátyás király vadászterületén, somogyi csempék, zalai borok és hazai pálinkák között tisztán tudom, hogy mindenen keresztül, sokszor minden ellenére: a nép átvette, megszokta, megszerette, magáévá tette az új eszmét és leveti magáról a rossz vezetők szűk ruháját. A szocialista jó vezetők viszik az iparba, a pártba, a színházba, a Tudományos Akadémiába. A jó gyógyzni fog, a rossz elpusztul. Ez a természet rendje. Lenin rendje. Az Élet rendje. Az Isten rendje.

És ez Marx-Engels rendje is. Ma este kis szellemi akarató közösségünkben dr. Tóth tisztaszobájában, ahol még mi, törpe jógik a városi füstöt eregetjük, olyan fénylőn, olyan karácsonyosan, olyan májusian érezzük, mint a magyar valóságot, mint a szocialista valóságot, és a boldogság élvetegen elterpeszkedik bennünk és jótékonyan szivarozik.

Aztán a társak elválnak, a lányok, a felejthetetlen lányok hazavonulnak a hold fényében aludni, mi férfiak gond-dolgozva még leülünk sekélyebb vizekben dagonyázni Földi Terivel, akit fiúsítunk.

Az ital lassan elvégzi revizori munkáját, gondolataink már szürreális közegben ugrálnak, mint a délről érkező fecskék. Boldogok vagyunk. A hajnal már érzékien nyaldossa az ablakokat, hazamegyünk a kelő nap vörös szőnyegén.

Tettünk valamit és kicsinyég elégedettek lehetünk.

*

Álmunk megszüli a túli napot. Teljesen, reményteljesen ébredünk, átnézünk a boldog temetőre és kérem Péteréket, hogy itt pihenjünk majd meg és őrizzük az utódok álmait. Péternek fáj a gyomra, mert nekünk sem inni, sem dohányozni nem szabad. Mi józanul is megszüljük a francia Pimodán lázverte álmait.

Séta, ebéd, hagyma Tóthéktól, 6 szőlő helyett hagymát is termeszt. Valamikor ez a vidék szőlőtermő volt, de a háború után a filoxéra kipusztította. Sebaj. Gomba van, hagyma van, ész van, mi kell még?

Furcsa és egyedi, hogy Bagó és Dick egymás tájából esznek, isznak. A labdázásnak pedig Dick, Péta felszólítására Bagónak hagyja a piros pettyes labdát! Bagó fut a nagy piros labdával a lucernába, alig látszik ki belőle. El akarja ásni a labdát. Majd otthon visszanyújtja Dicknek.

Szomorúság, kis halál, este, az ebédutáni alvástól kicsit pilledten hazamegyünk.

Három kocsival megyünk. Bagó átkéredzkedik Évához.

Mielőtt elhagyjuk ezt a csodafalut, ahol minden altató nélkül nyolc órát alszik az ember, meglátogatjuk Jurcsik Károly építész, akinek a háza kész. Gyönyörűség. A konyhában ülünk, mindannyian fehérek és a nagymamára üritjük a saját készítésű gyomorkeserűt.

(Folytatjuk)

Fényes mormogás

Kedves Barátom, a haraghoz fölös idő kell, nem indulat. Nekem ez van, az meg nincs, persze, hogy nem neheztelek válaszsoraidért, illetve — kissé bizalmatlan — megjegyzésaidért, már csak azért sem, mert igaznak tartom, amit írsz: túl konok meggyőződéseink körül ott koslat a góg. Hagyom, nem hagyom, benem bizony elárad a magamba vett kételkedés, s a tisztánlátásra úgy serkent, hogy véleményeimmel homlokegyenest ellenkező véleményt sajátol ki ítéleteket szövőgető struktúráimból, s ennek eredményeképpen hosszú és komor hallgatásba merülök, s nem is ritkán. Ez azonban nem ment föl mondandóim alól.

Észrevettem, kerülsz, kitérsz előlem. Látszólag belemész a beszélgetésbe, de a kritikus helyen válasz helyett mosolyogsz, hümmögsz valamit, gyorsan elbúcsúzol. Ezt nem nagyon szeretem, van benne valami csöndes, megalázó „elejtés”. Nem vagyok kő. Te viszont pap vagy. Pap, akit — életmódja miatt — nem kívánok összetéveszteni egy „égi ügyekben utazó” (hogy ügynökkel, még hagyján) tisztviselővel, aki x—y óráig pap, egyébként csak zsupapartner, tévé-néző, futballdruk-

ker, méhész, borász, galambász, giccs-gyűjtő vagy gépkocsiszerelő. Nem azt mondom, hogy ezt tedd, azt ne tedd — tégy akaratod szerint. De nem hanyagolhatod el a *nem szükségesek* miatt a *szükségeket*, nem időzitheted fölkontégedet óráról órára; nincs jogod, hogy a világot, amelybe reményt és örömhírt hozni küldetted, csak szűrőpróbaszerűen ismerd, hogy dolgait és szórakozásait többre becsüld embeleinél és drámáinál.

Nem mutathatnád be híveidnek Pázmány remekeit? Bach zenéjét? Babits és József Attila verseit? A teológiai gondolkodás legújabb eredményeit? A mai világ szociológiai jelenségeit? Nem lehetne enyhíteni — a Krisztus földidézte — csontropogató terheket az emberi vállakon? Tudom, vannak rossz tapasztalataid az egyre csökkenő szellemi érdeklődésről, de te, éppen te, beleszügyodhatsz ebbe? Egyszer azt írtad: a *jól mondott jó szóra* mindig szivacs az emberi szív és elme.

A kényelem zsákutca. Az ember növekvő elszigetelődése halálos ölelés. A folytonos papi együttlét kizárja a civileket, s arisztokratizmus-sá satnyul; a kovász tünékeny, nem